

Färskfoder av animaliskt ursprung till hundar och katter

1 Inledning

Utfodring av sällskapsdjur med animaliskt material och därigenom antalet företag som tillverkar färskfoder till sällskapsdjur samt de producerade mängderna sådant foder har ökat under de senaste åren. Syftet med denna anvisning är att belysa sådana särdrag i samband med färskfoder och utfodring med färskfoder som konsumenterna som använder färskfoder till sina sällskapsdjur bör beakta.

2 Definitioner

Med färskfoder avses här icke värmebehandlat sällskapsdjursfoder av animaliskt ursprung. Animaliskt avser här att bitar av kroppar av livsmedelsproducerande djur såsom nötkreatur, svin eller fjäderfä, vilt eller fisk har använts som foderråvara.

Med animaliska biprodukter avses här sådana bitar av djurkroppar som uppkommer i samband med slakt eller annan livsmedelsproduktion, som av en eller annan orsak inte används som livsmedel och som får användas för utfodring av sällskapsdjur. Också en råvara som duger som livsmedel omvandlas till en biprodukt senast när det bestäms att den ska användas till foderframställning.

Enterobakterier som använts som hygieniskt kvalitetskriterium för färskfoder lever i tarmsystemet hos människor och djur, i avloppsvatten, marken och naturliga vatten. En del av enterobakterierna är sjukdomsalstrande (bl.a. mag- och urinvägssjukdomar).

Foder för sällskapsdjur är foder och omfattas därför av foderlagstiftningen. Livsmedelslagstiftningen tillämpas inte på dem.

3 Färskfoder

Merparten av råvarorna i färskfoder är bitar av livsmedelsproducerande djur. De här delarna är till största delen styckbitar av mindre värde som av en eller annan orsak inte används som livsmedel. Sådana bitar är till exempel ben, inälvor, trimmat kött från slaktkroppar och fiskrens. I färskfoder kan man använda också andra än animaliska råvaror, till exempel vegetabilier eller spannmål, men när man talar om färskfoder är dessa alltid sammanblandade med rått animaliskt material.

I allmänhet skärs råvarorna till färskfoder bara i bitar eller mals och blandas samman med de andra råvarorna. Också råa hela frysta ben är färskfoder. I Finland säljs färskfoder mestadels som djupfryst.

Konserver, torrfoder, beredd hundkorv och smakbitar som torkats med olika termiska torkningsmetoder (t.ex. ben och grisöron) är inte färskfoder.

Färskfoder säljs som foderråvara, kompletteringsfoder och helfoder. Foderråvarorna består i regel av en enda beståndsdel. I foder för sällskapsdjur utgörs kött och

Färskfoder av animaliskt ursprung till hundar och katter

animaliska produkter dock en enda beståndsdel, dvs. till exempel en blandning av svin- och nötkött eller inälvor är fortfarande en foderråvara. Med kompletteringsfoder avses en blandning av flera foderråvaror som dock inte ensam räcker till för att tillgodose djurets dagliga behov av näringsämnen. Helfoder är däremot ett foder som också som enda föda räcker till för att tillgodose djurets näringsmässiga behov så att inga andra kompletterande födoämnen behövs.

4 Färskfodrets särdrag

Färskfoder är oundvikligen förknippat med större mikrobiologiska risker än upphettat foder. Tillverkarna av färskfoder uppmanas fästa särskild uppmärksamhet på råvarans kvalitet eftersom avsaknaden av värmebehandling innebär att det inte finns någon bakteriedödande bearbetning. Bakteriemängden i råvaran ökar under bearbetning, t.ex. malning, av råvaran. I frysvara ökar mängden inte, men den vätska som frigörs från produkten vid upptining är en utmärkt grogrund för bakterier. Hygienisk hantering av råvaran, snabb nedkylning och oavbruten kylkedja i alla skeden av uppsamling, transport och hantering är av största vikt då man framställer färskfoder.

Lagstiftningen slår fast de mikrobiologiska gränsvärdena för salmonella och enterobakterier i färdigt sällskapsdjursfoder. Gränsvärdet för enterobakterier är olika för berett foder och färskfoder för sällskapsdjur, men salmonella får inte förekomma i något som helst foder. Även om det inte finns direkta gränsvärden för andra mikrober måste fodret ändå också i övrigt alltid vara säkert och lämpa sig för utfodring av djurslaget/djuret.

Färskfoder måste säljas som förpackat i detaljaffärerna. Ett undantag utgörs av godkända anläggningar för tillverkning av sällskapsdjursfoder som i anslutning till fabriken har en butik där de säljer produkter över disk. Också när det gäller produkter som säljs som lösvara ska motsvarande uppgifter som ingår i förpackningspåskrifterna finnas till påseende för konsumenterna och dessa uppgifter ska ges tillsammans med produkten, åtminstone på begäran. Nedan ett exempel på etiketten på färskfoder (uppgifterna som är märkta med en asterisk är inte obligatoriska):

Jauheliha / Maletkött	
Rehuaine (Koirille*/ för hundar*)	
Ravintoaineet/näringsämnen:	
Raakavalkuainen/räproteiin	18 %
Raakarasva/räolja och räfett	20 %
Kosteus/fuktighet	60 %
Koostumus/Sammansättning: Sianliha/Griskött	
Ainoastaan lemmikkieläinten ruokaa / Endast som sällskapsdjursfoder	
Säilytys/Förvaring: -18 °C*	
Käytettävä ennen*/sista användningsdag*: 6 kk pakkauspäivästä, 6 mån efter förpackningsdag* Pakkauspäivä */ förpackningsdag* PP/KK/VV	
Eränumero (voi olla käytettävä ennen tai pakkauspäivä) / Partienumret (kan vara sista användningsdag eller förpackningsdag)	
Nettopaino / nettovikt 500 g Valmistaja/tillverkare: Urhon Murkina Oy, Jännebulvardi 7,00100 Koppi Hyväksyntänumero FIP3-XXXXX/2010 **	

Närmare information om kraven på märkning av foder ingår i Eviras guide [Märkning av foder](#) (Evira > Djur > Foder och aktörer inom fodersektorn > Märkning av foder)

5 Mikrobiologiska risker som hänför sig till färskfoder

Rått kött och i det här fallet animaliska biprodukter och av dem framställt sällskapsdjursfoder är oundvikligen förenade med större mikrobiologiska risker än beredda produkter. Färskfoder för sällskapsdjur, såsom rått kött eller inälvor, kan innehålla mikrober som är skadliga för människor eller djur och som kan överföras till människor till följd av ovarsam hantering. Sådana skadliga mikrober som orsakar sjukdomar hos människan är till exempel salmonella, campylobacter och EHEC.

Evira undersöker förekomsten av skadliga bakterier i finländska livsmedelsproducerande djur och livsmedel samt i foder. De inhemska aktörerna som tillverkar färskfoder för sällskapsdjur använder inhemska råvaror vid tillverkningen. Via förekomsten av dessa skadliga bakterier i finländska livsmedelsproducerande djur och köttprodukter får man därmed en viss uppfattning också om hur allmänt bakterierna kan förekomma i färskfoder för sällskapsdjur. Sannolikheten för att det förekommer olika skadliga bakterier och omfattningen av dem varierar enligt djurslag. Undersökningarna riktas därför mot dessa djurslag och av dem framställda livsmedel där risken för att den aktuella bakterien förekommer är störst.

Mer information om skadliga mikrober och förekomsten av dem finns på Eviras webbplats <https://www.evira.fi/sv/djur/zoonoscentret/> och Institutets för hälsa och välfärd (THL) webbplats <https://www.thl.fi/sv/web/infektionssjukdomar/sjukdomar-och-mikrober/bakteriesjukdomar>.

Det är tillåtet och också för inhemska tillverkare möjligt att föra in råvara till färskfoder från andra EU-länder till Finland. Också färskfoder som tillverkats utomlands av utländska råvaror får säljas i Finland. Djursjukdomsläget i Finland är avsevärt mycket bättre än i övriga EU-länder.

Animaliska beståndsdelar är inte den enda möjliga källan till skadliga bakterier i färskfoder. Också vegetabilier kan innehålla betydande mängder av bl.a. enterobakterier varav en del kan orsaka sjukdomar. Sjukdomsalstrande bakterier kan också följa med hem utifrån.

6 Bästa praxis för hantering av färskfoder hemma

Vid hantering av färskfoder gäller samma saker som annars vid hantering av rått kött. God praxis för att förhindra att bakterier förökar sig, sprids och infekterar människor är:

- Använd redskap av metall eller keramiskt material, tvätta dem genast efter användningen med hett vatten (över 70°C). Använd inte redskap av trä eftersom de inte går att få rena.
- Tvätta också djurets matskål och vattenskål. Bakterierna trivs bra på ytan av kärl och i dricksvatten.
- Om du själv blandar till färskfodret ska du använda olika skärbräden och redskap när du tillreder mat till människor och till djur och förvara redskapen separat från de redskap du använder när du lagar mat.

Färskfoder av animaliskt ursprung till hundar och katter

- Hantera och förvara också annars livsmedlen klart åtskilt från sällskapsdjursfoder.
- Undvik att röra med händerna vid färskfoder, och om du rör vid det ska du efteråt direkt tvätta händerna så att du inte sprider bakterier.
- Förvara färskfodret i förpackningen, inte som lös vara till exempel i kylskåp eller frys.
 - Om du förvarar färskfoder i kylskåp ska du använda ett kärl med lock.
 - Om det finns småbarn i hushållet ska du se till att de inte kommer åt hundmaten i köket eller i djurets matskål.
- Använd upptinat färskfoder så snart som möjligt efter upptiningen.
 - Frys inte in upptinat färskfoder på nytt.
 - Förvara inte upptinat färskfoder flera dagar i kylskåp.
 - Tvätta alltid händerna efter att du hanterat färskfoder innan du rör vid andra familjemedlemmar eller människor i allmänhet eller innan du lagar mat. Var också annars omsorgsfull med handhygien.
- Färskfoder är en bra grogrund för bakterier!
- Hundens avföring kan vara en smittkälla.
 - Plocka inte upp djuravföring med bara händerna.
 - Se till att ditt barn inte kommer åt kattens sandlåda eller rör vid hundavföring på gården.
 - Var noggrann med att tvätta händerna efter utevistelse.

7 Tillsyn över sällskapsdjursfoder som tillverkats i Finland

Ansvar för att foder, dvs. i det här fallet sällskapsdjursfoder, är säkert, av god kvalitet och lämpligt för utfodring av djuret samt för att lagstiftningen följs överlag ligger alltid hos den som tillverkar eller marknadsför fodret. Den som säljer och använder ett foder ansvarar för att förvarings- och bruksanvisningarna på fodrets etikett följs, samt för att fodret hanteras korrekt.

Tillverkning av sällskapsdjursfoder av animaliska råvaror förutsätter att man ansöker om godkännande hos Evira innan verksamheten inleds. På Eviras webbplats finns en lista över godkända inhemska anläggningar som tillverkar sällskapsdjursfoder: <https://www.evira.fi/sv/gemensamma/animaliska-biprodukter/godkanda-eller-registrerade-anlaggningar/forteckning-over-godkanda-anlaggningar-enligt-biproduktforordningen/> (section VIII). Också förpackande betraktas som tillverkning; när det gäller färskfoder innebär tillverkning ofta att skära råvaran i bitar eller finfördela och förpacka den.

Evira övervakar de godkända anläggningarna för sällskapsdjursfoder enligt sin årliga riskbaserade tillsynsplan. Genom kontroller och provtagning i samband med tillsynen kontrolleras att verksamheten och produkterna stämmer överens med kraven i förhållande till lagstiftningen. En stor del av lagstiftningen och därmed kraven är gemensamma för alla EU-länder. EU-lagstiftningen kompletteras till vissa delar av den nationella lagstiftningen. Sällskapsdjursfoder som förs in till Finland från andra länder ska också uppfylla de krav som Finlands lagstiftning ställer. Myndigheterna i de länder där de utländska anläggningarna är belägna ansvarar för tillsynen över dessa anläggningar. Marknadskontroll, dvs. provtagning av sällskapsdjursfoder som säljs i detaljhandeln i Finland, utförs också i fråga om produkter som är tillverkade i utlandet. Då är det importören eller marknadsföraren av fodret som ansvarar för att

eventuella fel rättas till eller att tillverkaren får kännedom om dem samt att produkterna återtas från marknaden.

8 Lagstiftning som gäller sällskapsdjursfoder av animaliskt ursprung och tillverkare av sådant foder

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 den s.k. biproduktförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 142/2011 den s.k. genomförandeförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 183/2005 den s.k. foderhygienförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 den s.k. fodertillsatsförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 767/2009 den s.k. förordningen om utsläppande av foder
- Biproduktlag nr 517/2015
- Foderlag nr 86/2008
- Jord- och skogsbruksministeriets förordning 548/2012 den s.k. foderbranschförordningen

Ytterligare information: rehukyselyt@evira.fi, www.evira.fi/sv/djur/foder/

Anvisningens bindande verkan

Myndighetens verksamhet ska basera sig på behörighet enligt lag och lagen ska följas omsorgsfullt inom myndighetsverksamheten. Myndighetsanvisningarna är till sin juridiska karaktär inte bindande för andra myndigheter eller aktörer. Frågor som rör tillämpandet av lagstiftningen avgörs i sista hand av domstol. Tolkningarna i anvisningen är Eviras synpunkter på hur lagstiftningen bör tillämpas.